

Kuri karjas

2. detsembril 1971 kirjutas Tartu X Keskkooli direktor alla käskkirjale, millega IX-b klassi õpilane Evi V. arvati õpilaste nimekirjast välja. Miks? Põhjuseks on märgitud sage puudumine tundidest (teise veerandi 103 tunnist 78), millega kaasnes mahajäämine õpinguis (esimese veerandi tunnistusel oli kaheksa mitterahuldavat). Lisagem valetamine ja vahetõlge täiskasvanud noormehega. Peaks piisama.

Ei saa öelda, et Evi poleks varem püüdnud mõistada parema poole. Rajooni alaealiste komisjoni sekretär V. Larm käis temaga juttu ajamas ja lubadusi võttas, sedasama tegid õpetajad. Ka kodus oldi nõudlikumad. Asjata! Omaenese tarkuse järgi käiva napilt 15-aastase Evi elus tekkis

suur umbsõlm, mille lahendamiseks tuli kokku rajooni alaealiste asjade komisjon. Selgus mõndagi.

Iga asi omal ajal, ütleb vana-sõna. Laste esimene ülesanne on õppida, koguda eluks kasulikke teadmisi. Evi lõpetaski mullu kevadel 8. klassi ja pidas kaua plaane, mida edasi. Otsus langes X keskkooli ja sealse keelteklassi kasuks. Et eelmisest koolist saadud tunnistus oli korras, ei tehtud uues õppeasutuses Eville takistusi haridustee jätkamiseks. Seda võimalust Evi ei kasutanud.

Tutvus täiskasvanud noormehe Toomaga sai Eville komistuskiviks. Koos käidi pidudel ja tehti väljasõite. Tüdruk ei ilmunud ka õõseks koju. Appi tulid vaele ja väljamõeldised maal elavast sõbrannast, kelle pool käinud, rikkiläänud autost, mispärast õigel ajal koju ei saanud, jms. Vanemate kergeusklikkus ergutas. Oktoobripühade ajal oli Evi koguni mitu ööpäeva kodunt ära.

Omapärased on Tooma ema arusaamad. Kui poeg tahtis tütarlast õõseks enda poole jätta, olevat ta küll seletanud Toomale, et tüdruk on alles noor ja nii ei tohi, aga teda ei olevat kuulda võetud. Selle asemel et võõras ja arutu laps käekõrval koju vanemate juurde viia, andis ta järele. Poja kinnitused, et tal on tüdrukuga «ausad kavatsused», veensid ema. Ometi ta teadis, et Toomast pojal polnud see esimene alaealine. Räägitakse koguni, et Tooma emal olnud hoopis hea meel, hoidvat poisi viinast eemal. Kas niisugune hind ei ole siiski liialt kõrge?

Aasta lõpu poole läks Toomas sõjaväkke. Sel puhul peeti lahkumispidu, millele joodava muretseks Tooma ema. Koos teistega kergitas klaasi alaealine Evi. Kui neid asju Tooma emale alaealiste komisjonis ette heideti, väitis ta enesekindlalt, et «tema tütar ometi ei joonud» (jutt on 10-aastasest Tooma õest). Täheandab, minu ja teiste! Ometi

räägime, et alaealiste kasvatamisest peavad osa võtma kõik. Tooma ema rääkis pikalt-laialt, kui heas kuulsuses teda tööinimesena tuntakse. Harilikult käivad töölise mainega kokku ka moraalilomadused. Siin on tegemist alaealise kõbelise rikkumisega ja sellele kaasaaitamisega. Nõukogude kriminaalseadus näeb selle eest ette karistuse. Komisjon määras Tooma emale 30-rublaise rahaträvi. Kas see heastab ühe noore rikutud elu? «Nüüd,» ütles Tooma ema, «vaatan ma Eville töökoha. Hakkab tööle ja õppima. Ootame koos, millal Toomas armest vabaneb.»

Kui naliivne! 15-aastane tööline on meie maal haruldus. Mismoodi aga suudab niisugune töö kõrvalt ka edasi õppida?

Komisjon tuli järeldusele, et Evi kodused olud ei võimalda temal pidevalt silma peal hoida, ning otsustas ta suunata erikasvatusasutusse, kus edasiõppimise kõrvalt saab ka elukutse omandada.

Karm otsus. Aga muud väljapääsu polnud.

Järelevalvetusest ja hulkursusest saavad peaaegu alati alguse muud seaduse- ja korralikmised. Kui siis kodus nõudlikkuse asjus kah ühesugust mõõdupuud pole, ongi kuri karjas.

Lähte Keskkooli IV klassi õpilase Eino T. lugu on eeltoodule nagu kinnituseks. Isa ei saa poisist jagu, ema õigustab. Ja nii suindiski, et noorukist sai iseenese täieõiguslik peremees. Päev koolis, mitu päeva hulkumas. Esimesel poolaastal sai loodri-päevi kokku 26. Hulkumistega kaasnesid pisivargused ja kui 11-aastaselt «mehelt» küsiti, mis marki suitsu ta tõmbab, oli vastus asjalik:

«Mis ette juhtub...»

Peale muu on poisil kombeks oma patte teiste kaela ajada. Ema toetab teda selles püüdluses. Ta heitis koolile ette, et seal ei antavat pojale korralikult süüa. Aga pole veel kuulnud, et metsas-hulkujale toit järele viiakse.

Eino T-d ootab samuti erikool.

R. PALU